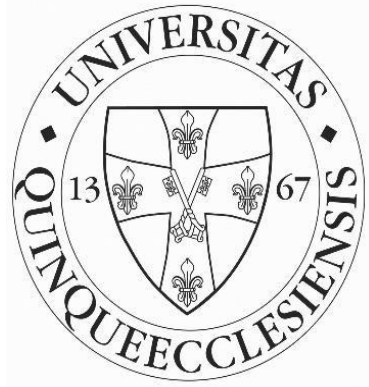

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

"Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola

Ladnai Attiláné

**Tartalmi szabályozók vizsgálata a Positive Education modell
alapján a hazai közoktatás egy szegmensében**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Témavezető

Dr. habil. Bálint Ágnes

egyetemi docens

Pécs, 2020.

I.1. A téma ismertetése, célkitűzés.....	3
I.2. Előzmények, kutatási módszerek	4
I.3. A kutatómunka összefoglalása és a tézisek ismertetése	6
Kutatási kérdésekre adott válaszok	9
A disszertáció szerkezete	10
A kutatás SWOT analízise	10
I.4. Az elért eredmények hasznosítása	11
I.5. A tézisekhez felhasznált irodalom.....	13
I.6. A doktori értekezéshez kapcsolódó saját publikációk.....	15
Tanulmányok.....	15
Előadások	17

I.1. A téma ismertetése, célkitűzés

A pedagógia döntéselőkészítő munkájában meghatározó szerepe van a nevelésszociológiának. Kutatási eredményei felhasználásával törvényszerűségeket tár fel, kutatási eredményeket, megállapításokat közvetít a nevelés-oktatás, az oktatási rendszer egésze számára. Eredményei segítséget nyújtanak a döntéselőkészítés folyamatához (Kozma, 1984). A disszertáció inter-, és multidiszciplináris kontextusban értelmezendő, szemlélete holisztikus. A disszertációban a pedagógia és pszichológia kapcsolódási pontjainak egyike kerül vizsgálatra (pozitív pszichológia az oktatásban) Positive Education néven. Az elméleti háttér a társtudományokból merítkezik. A munka során az összehasonlító neveléstudomány szemléletmódjának (Kozma, 2006) és megközelítéseinek felhasználására került sor. A disszertációban elsődlegesen arra keres választ a kutató, hogy fellelhetőek-e egyes iskolatípusok tantervi szabályozásában (kerettanterv, pedagógiai program, helyi tanterv) a Positive Education (PE, Martin Seligman PERMA modellje alapján létrehozott – vö. Norrish 2015) elemei.

A pozitív pszichológia szemléletének és kutatási eredményeinek konvertálása a pedagógia világára szükségesszerű, és tekintettel az ötévente megkétszereződő tudásanyag hatékony feldolgozásának szükségességére (vö. Héjj 2013) előbb utóbb elengedhetlenné válik. Célszerűnek tűnik feltárása és beépítése a mindennapi oktatási-nevelési folyamatba azoknak a már meglévő jó gyakorlatoknak, amelyek a jövő generációjának minél szélesebb körű elégedettségét fokozhatják.

A kutatás egyik célkitűzése annak felmutatása, hogy léteznek a jelenlegi magyar oktatási rendszerben – nem csak alternatív kerettantervvel rendelkező - intézmények, amelyek implicit vagy kevésbé explicit módon a PE modell elemei és indikátorai mentén tevékenykednek. A kutatásba részvételi hajlandóságot jobbra az alternatív iskolák mutattak, a Báthory kivételével. Ugyanakkor meghatározó lehet a kapott eredmények tekintetbe vételekor az is, hogy milyen mintán történik a vizsgálat, melyet a hagyományos értelemben vett iskolákra is (erre jó példa volt a Kék Madár program) szeretett volna kiterjeszteni a kutatás. Ezért további szempontokat keresve került át a fókusz a hagyományostól eltérő iskolai programok M. Nádasi Mária (1995) nevéhez fűződő kategorizálására. Ennek alapján pontosíthatóvá vált, hogy milyen intézmények fogják jelenteni a vizsgálandó iskolák körét, melyek az alábbiak lettek:

Egységes szabályozókkal együtt öt intézményben, 21 elemzési egység vizsgálatát végeztem el az alábbiak szerint:

- Rogers Iskola és Óvoda: saját készítésű alternatív kerettanterv, általános kerettanterv, pedagógiai program, írásbeli interjú az igazgatóval.
- Veszprémi Báthory István Sportiskola Általános Iskola: általános kerettanterv, pedagógiai program, Boldogságóra program kötetei, írásbeli interjú BÓ. szakmai vezetővel és az iskolai szakmai vezetővel.
- Veszprémi Báthory István Sportiskola Általános Iskola Kék Madár programja: általános kerettanterv, Kék Madár program, írásbeli interjú a szakmai vezetővel.
- Dél-Zselic Általános Iskola Kétújfalui Konrád Ignác Általános Iskolája: általános kerettanterv, pedagógiai program, írásbeli interjú az igazgatóval.
- Kesjár Csaba Általános Iskola: általános kerettanterv, pedagógiai program, Életrevaló 7 szokás program kötetei, írásbeli interjú a program szakmai vezetőjével.

I.2. Előzmények, kutatási módszerek

A kutatásban deduktív elméletalkotás történt, az alábbiak mentén: A téma meghatározása pozitív pszichológiai kutatások vizsgálatának tanulmányozása (vö: Oláh, 2004,2005; Csíkszentmihályi 1990,1997,1998; Seligman 2011,2012,2018) az egyes oktatási platformokon, érintve a társadalomtudomány, pszichológia, neveléstudomány egyes részterületeit. A reformpedagógia szemléletmódja bőséges lehetőséget kínál arra, hogy a diákok igényeit figyelembe vevő oktatási-nevelési-tanulási folyamat valósulhasson meg a közoktatási intézményekben. A pozitív pszichológia „szemléletváltása” a pszichológiában korszakalkotó, az oktatásban ennek hatására használható lehetőségeket foglalja magába a PE modell. A PE modellt a világ számos országában sikerrel adaptálták, köszönhetően annak, hogy alapja, az univerzális karaktererőségek, amelyre Seligman és Peterson szerint (2004) „kultúrafüggetlen” értéknek tekinthet az egyén. A PE diskurzusába történő csatlakozáshoz, illetve annak detektálásához, hogy hol tart Magyarország közoktatása ebben a folyamatban, vélhetően hasznos információkat fog szolgáltatni a következőkben részletesen ismertetett kutatás.

kiindulópont	adatforrás	módszer	célja	várt eredmény
A pozitív pszichológia alapvetései, fogalmai.	pozitív pszichológia szakirodalma	desk research, systematic literature review	alapfogalmak meghatározása, a jóllét hangsúlyossága, szerepének feltárása az életben	kutatók, akik mindezt ki is mondják, kutatások, melyekkel mindezt igazolják
Milyen alappilléreket jelöl ki a pozitív pszichológia a pozitív megközelítést hangsúlyozó oktatás számára? A PE indikátorok kapcsolatának vizsgálata.	Martin Seligman PE modellje, (Norrish, 2015)	dokumentum-elemzés (magyar források) – mi van jelen a hazai szakirodalomban tartalomelemzés (angol forrás) az egyes itemek tartalmi	itemek megfelelői indikátorok kinyerése az angol modellből	PE indikátorok magyar megfelelőinek meghatározása
A tartalmi elemzés eredménye összevetve a jelenleg használatos magyar megfelelőekkel.	szakirodalom	tartalomelemzés	az egyes indikátorok kereshető tartalmak mentén történő rövid meghatározásának létrehozása	indikátorlista – magyar forrásokban kutatható indikátorlista létrejötte

kiindulópont	adatforrás	módszer	célja	várt eredmény
Elővizsgálatok	Kék Madár program Rogers kerettanterv Dél-Zselic Általános Iskola Kétújfalui Konrád Ignác Általános Iskolája	megfigyelés, interjú desk research megfigyelés, interjú	módszerek meghatározása, indikátorok kereshetőségének próbája	az indikátorlista tesztelése, az interjú pontosítása
Vannak a pozitív oktatás szellemében elindult kezdeményezések, melyek működnek.	szakirodalom	desk research	minta meghatározása	lehető legszélesebb szegmensben megvalósuló minta kereteinek létrehozása, lehatárolása. A keretek meghatározása.
Hogyan mutatható ki a PE a hazai intézményi működésben?	tantervi dokumentáció (kerettanterv, pedagógiai program, alternatív kerettanterv) programvezető programok (munka) könyvei	szemantikai tartalomelemzés, MAXQDA-val támogatott számítógépes tartalomelemzés interjú (kvantitatív) szemantikai tartalomelemzés	az elmélet megjelenik-e a gyakorlatban, illetve mely indikátorok igen-melyek nem az eredeti modellbe történő visszahelyettesítés	annak megjelenítése, hogy mely indikátorok milyen mértékben jelennek meg, és annak kiemelése, hogy ez(ek) a modell struktúrájára hogyan hatnak tartalomelemzés validálása, összefüggések feltárása
Minden PE elem és indikátor jelen van a hazai oktatásban?	kutatási jelentések	saját eredmények	következtetések	eredmények elemzése

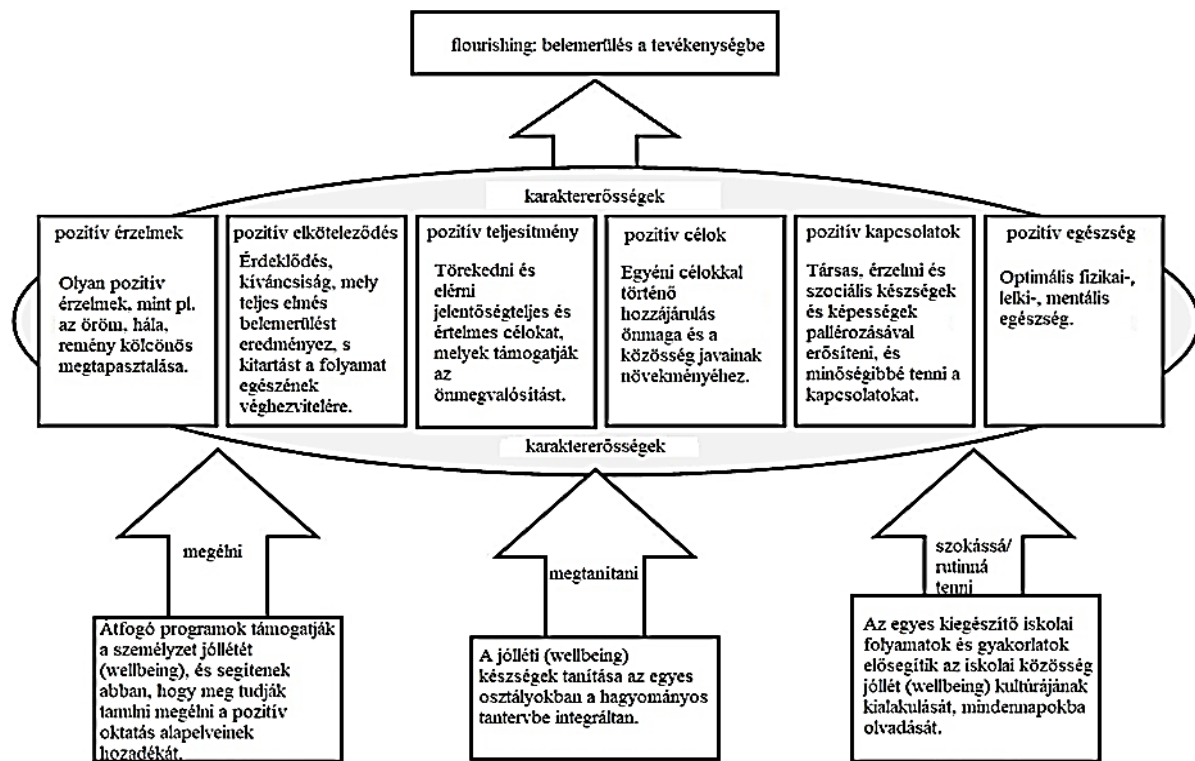
1. táblázat A kutatás összefüggéseinek áttekintése, saját készítésű táblázat

A disszertáció célja a meghatározott elemzési egységekben felmutatni a PE elemeit, indikátorait, valamint a kapott eredmények elemzésével és összegzésével hozzájárulni ahhoz, hogy a magyar közoktatási intézmények számára lehetőség adódjon a PE nemzetközi diskurzusába történő mielőbbi csatlakozására.

I.3. A kutatómunka összefoglalása és a tézisek ismertetése

A Positive Education (PE) modell

A seligmani modell elemeinek terminusai az alábbi ábrában, majd az azt követő szövegben kerülnek összefoglaló bemutatásra, melyet Norrish (2013, 2015) munkáját is felhasználva saját interpretációm alapján készítettem.

1. ábra A seligmani modell elemeinek terminusai, Norrish (2015) munkáját is felhasználva saját interpretációk alapján¹

Seligman (2018) a pozitív oktatást a hagyományos oktatás és a jóllétet tápláló (és a mentális egészség előmozdítására irányuló) oktatási megközelítés egységeként határozza meg. A modell helyzetét és lehetőségét áttekintve úgy véli, hogy bár nem lehet egyelőre lenyűgöző széles körű elterjedésről beszámolni világszerte, ám jó esélyek vannak erre. Mivel a tanárok és diákok száma, akik változtatni akarnak megdöbbentően nagy, várhatóan a növekvő tendencia folytatódik, és valószínűleg felgyorsul. Reméli, hogy az eredmények a több millió iskolás gyerek számára a magasabb jóllétet, és ugyanakkor stabil felsőoktatási eredményeket is garantálnak majd (ennek mérésére longitudinális vizsgálatok szükségesek). Ugyanakkor tudatában van annak, hogy fontos annak hangsúlyozása, hogy a pozitív szemléletű oktatás „nem hóbort” (Seligman, 2018). Javaslatai arra vonatkozóan, hogyan lehet fenntarthatóvá tenni a Positive Education-t, és annak nyereségét az alábbiak (Seligman és mtsai, 2018): folyamatos

¹ A munka első közzlése Ladnai Attiláné: A „pozitív pedagógia” lehetséges útjai, ld. Ladnai 2019a

mérés, szigorú értékelés, tudományosan megtervezett programok, kutatási eredmények, beavatkozások, ellenőrzés és segítségnyújtás.

A Positive Education (PE) elemei és indikátorai: Seligman (2011, 2012) meghatározta a Positive Education hat elemét. A PE elemeiről Martin Seligman részletesen ír annak kapcsán, hogy struktúrájuk hogyan épül fel, melyről azonban magyar nyelvű szakirodalom nem áll rendelkezésre. A PE elemek kapcsolatának bemutatása, és a PE modell elemeinek beazonosításának tisztázása után jelentésük feltérképezése volt szükséges. Az egyes elemek tartalmi összetevői között átfedések találhatók, ezek meghatározása elengedhetetlen volt.

PE elem neve és jelölése	kapcsolódó indikátor
A. pozitív kapcsolatok	1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,18,19,20,21,25
B. pozitív célok	2,3,7,12,15,20,25,26
C. pozitív egészség	18,21,22,23,24,26
D. pozitív elkötelezettség	10,11,12,13,16,17,19,21,26
E. pozitív teljesítmény	3,4,11,14,15,16,17,19,20,21,25
F. pozitív érzelmek	5,6,8,9,10,14,19

2. táblázat A PE elemek és a PE indikátorok kapcsolata a saját kutatás eredményei alapján, (Saját készítésű összefoglaló táblázat)

A cél egy olyan mérőeszköz létrehozása volt, mely jelen disszertáció kutatói kérdéseinek megválaszolását lehetővé teszi. Szükség volt egyrészt az egyes indikátorok magyar nyelvű szakterminusainak ismeretére, másrészt a seligmani modell elemeinek pontos fogalmi, tartalmi és szakirodalmi interpretációjára. Az így létrehozott mérőeszköz alkalmas arra, hogy explicit módon láthatóvá tegye a PE elemeinek és indikátorainak jelenlétét a disszertációban vizsgált hazai közoktatási intézményekben, és elemzési egységekben.

Helye a PE modellben	sorszám	A magyar indikátor rövid elnevezése	Az indikátor jelentése
pozitív kapcsolatok	1	sikerés kapcsolatok	örömteli és építő jellegű kapcsolatok pozitív hatása az egyénre, társaira, a környezetében élőkre egyaránt
pozitív célok	2	értelem az életben	céltudatos létezés, ami megnyilvánul a dolgok, események öntudatos megélésben, átélésben
pozitív teljesítmény pozitív kapcsolatok pozitív célok	3	szociális készségek /szociális intelligencia	szociális készségek és a szociális intelligencia egyénre szabott fejlesztése
pozitív kapcsolatok pozitív teljesítmény	4	hatékony kommunikáció és hallgatás, konfliktuskezelési és megoldási készségek	aktív hallgatás, kommunikációs gátak feloldása, hatékony kommunikációs technikák, képesség a dolgokat mások szemszögéből történő látásmódra

pozitív kapcsolatok pozitív érzelmek	5	érzelmi intelligencia fejlesztése	érzelmek megtapasztalása, kezelése, reagálás (+ és -) érzelmek szerepe, pozitivitási arány
pozitív kapcsolatok pozitív érzelmek	6	megbocsátás	tudni (másoknak, és az egyénnek önmagának) megbocsátani, elengedni a haragot vagy épp megélni azt
pozitív célok pozitív kapcsolatok	7	kooperativitás, csapatmunka, projektek	kooperáció, építő és ösztönző egymásrautaltság, csoport és projekttevékenységek
pozitív érzelmek pozitív kapcsolatok	8	hála	felismerése és megtapasztalása a hála érzésének, jótékony hatásainak tudatosítása
pozitív érzelmek pozitív kapcsolatok	9	savoring technikák alkalmazása	boldogságteremtés, hálaadás, erények által vezérelt viselkedés, megküzdési képesség
pozitív érzelmek pozitív kapcsolatok pozitív elköteleződés	10	flow, flourish	áramlás és áramlat tevékenységek megélése (Csíkszentmihályi, 2010,2012)
pozitív elköteleződés pozitív teljesítmény pozitív kapcsolatok	11	motiváció	a tevékenység teljes értékének megtapasztalása, (intrinsic motiváció felkeltése, fenntartása) (Pajor, 2015)
pozitív elköteleződés pozitív célok	12	elkötelezettség	belemérülés a cselekedetekbe, egyfajta szenvedélyes cselekedet
pozitív elköteleződés	13	erősségek felfedezése	GRIT ² karaktererősségek megismerése, tudatosítása
pozitív teljesítmény pozitív érzelmek	14	gondolkodásmód, és annak rugalmassága	nyitott gondolkodásmód, törekvés az előzetes tudás mozgósítására, kreativitás, kritikai attitűd, fixed és growth mindset
pozitív teljesítmény pozitív célok	15	céltudatosság (célelmélet)	önazonos, elsajátításra és teljesítmény elérésére vonatkozó célok, „performance” célok
pozitív teljesítmény pozitív elköteleződés	16	a képességek irányítása	kiválóságra (egyre jobbra válásra való törekvés)
pozitív teljesítmény pozitív elköteleződés	17	reményteliség	remény a cél-út-stratégia kidolgozásának és megvalósításának képességére
pozitív egészség pozitív kapcsolatok	18	optimizmus	pozitív jövőbe tekintés, átkeretezés képessége
pozitív teljesítmény pozitív kapcsolatok pozitív érzelmek	19	GRIT (~erősségek) karaktererősségek fejlesztése /	GRIT = képesség * erőfeszítés, szenvedély, jellemzilárdság, határozottság, kitartás valaminek a megvalósítására

² GRIT: A karaktererősségekre épülve ez a kategória fejleszti a képességeket, azáltal, ahogy a képességek növekednek az erőfeszítés növekményének hatására, mely nagymértékben függ az önuralomtól, az önkontrollra való képességtől, és hogy mire tartja alkalmasnak magát az egyén.
<https://www.authenticpiness.sas.upenn.edu/learn/grit>

pozitív elköteleződés			
pozitív teljesítmény pozitív célok pozitív kapcsolatok	20	társas/szociális kompetenciák, tudatosság, empátia, tolerancia	társas/ szociális tudatosság pallérozása, empátia, tolerancia, kölcsönös tisztelet, közösségi szolgálat szerepe
pozitív teljesítmény pozitív célok pozitív kapcsolatok	21	önérzet, önigazgatás, önuralom	képesség az erőteljes érzelmek és impulzusok irányítására, megfelelő kifejezésére, saját test feletti uralom, fejlesztése
pozitív egészség	22	mindfulness	mindfulness, jelentudatosság, tudatos jelenlét
pozitív egészség	23	reziliencia	lelki ellenállóképesség, rumináció elkerülése
pozitív egészség	24	testtudatosság	egészséges táplálkozás, alvás, mozgás (elme és a test kapcsolata), ezek hatása az egyénre
pozitív teljesítmény pozitív kapcsolatok pozitív célok	25	felelősségvállalás	felelősségteljes döntéshozatal tekintettel azok következményekre (mások hibáztatásának elkerülése)
pozitív egészség pozitív célok pozitív elköteleződés	26	holisztikus szemlélet	Az oktatásban a globális jóllét minél szélesebb körben történő megvalósulására való törekvés.

3. táblázat A magyar indikátorok áttekintése és a PE elemeinek megjelenése az általam készített indikátorlistában

Ezek együttes megléte és fejlesztése hozzájárulhat a kritikai gondolkodást támogató kívánatos iskolai gyakorlat megvalósulásához.

A mérhetővé tétel: A kutatásban a PE modell és a PE indikátorok desk research módszerrel, a konceptualizálást követően pedig abszolút gyakoriság alapján kerültek operacionalizálásra, MAXQDA-val támogatott szemantikai tartalomelemzéssel. Vizsgálati egységekként az intézmények által használt kerettanterveket és pedagógiai programok (helyi tantervek) kerültek meghatározásra. Az eredmények validálására az intézményvezetővel (programvezetővel) készített írásbeli interjú szolgált, valamint a programleírással nem rendelkező intézmények esetében a program gyakorlati megvalósítását segítő könyvek (munkafüzet, kézikönyv) elemzése. Az egyes tantervekben a PE indikátorainak előfordulási gyakoriságai, darabszámai kerültek meghatározásra. Ezt követően – mivel feltárásra került a korábbiakban, hogy melyik PE indikátor melyik PE elemet alkotja, az adatok újra strukturálására került sor. Így egy összehasonlítható adathalmaz jött létre, intézményekre, programokra vonatkoztatva. Az egységes szabályozókkal együtt öt intézményben, 21 elemzési egység vizsgálatára került sor a kutatásban.

Kutatási kérdésekre adott válaszok

- A kerettantervek vizsgálata alapján kijelenthető, hogy a vizsgált alternatív kerettantervben hangsúlyosabban jelennek meg a PE elemei, mint a hagyományos kerettantervekben.
- A tantervi szabályozók tartalomelemzése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a hagyományostól eltérő koncepciót képviselő – a kutatásban alternatív iskolaként kezelt – intézmények mindegyikében, *hiánytalanul megjelennek a PE elemei*.
- A tantervi szabályozók tartalomelemzése alapján egyértelműen megállapítható, hogy a hagyományostól eltérő koncepciót képviselő – a kutatásban alternatív iskolaként kezelt – intézményekben a *PE összes indikátora nem jelenik meg*.
- Az elemzés alapján kijelenthető, hogy a pozitív pszichológia jóllétre való törekvését, és a *flow/flourish* élmény gyakoriságának növelését kevésbé érzik feladatuknak az intézmények. A kutatási eredmények alapján láthatóvá tettem, hogy a *flow/flourish* indikátor csekély mértékben vannak jelen a vizsgált tantervi szabályozókban.
- A hagyományos kerettanterv alapján működő iskolákban a Boldogságóra program és az Éltrevaló 7 szokás program jelenléte elősegíti a PE elmeinek és indikátorainak megjelenését az oktatási-nevelési folyamatban.

A disszertáció szerkezete

A disszertáció felépítése: elsőként a kutatás egyes tudományági kapcsolódási pontjainak bemutatására került sor (nevelésszociológia, oktatáspolitikai, pedagógia, pszichológia). Ezt követően az elméleti háttér feltárása a fekete pedagógia, a reformpedagógiai irányzatok, majd pozitív pszichológia mentén folytatódott az elmélet körül járása. A disszertációban a Positive Education jelentése, alapja és rendszere, a pozitív pszichológia és pedagógia egymást erősítő eredménye is bemutatásra kerültek, ahogyan a Positive Education oktatási modell, az ausztrál Geelong Grammar School gyakorlati működése, mely a Positive Education modell referenciainstítménye. Ezt követően a magyar tantervi szabályozás rendszerének ismertetése, az alternatív iskolák tulajdonságai olvashatóak. A kutatási részben a módszertan után a kutatói kérdések, a kutatás, majd a Seligman modellje nyomán létrehozott Positive Education modell magyar indikátorelemeinek részletes tartalmi ismertetése készült el, amit az elővizsgálat követ. Ezután a kutatás megvalósításának részletes bemutatása olvasható a munkában. Bemutatásra került az általános kerettantervben történő feltárás eredménye a Positive Education elemei és a Positive Education indikátorai mentén. Ezek után a kutatási részben a PE jelenléte került vizsgálatra a hagyományostól eltérő intézmények (öt) esetében. Az eredmények ismertetését a kutatás SWOT analízise, összegzés, következtetések, javaslatok megfogalmazása zárja.

A kutatás SWOT analízise

A kutatás *erőssége*, hogy létrejött egy olyan indikátorlista, ami a PE elemeire épül, a szakirodalom jelentős részét alapul véve egyértelmű fogalmakkal beazonosíthatóvá téve ezzel a PE indikátorait. Szabadon használható minden intézmény számára, és általa további fejlesztési irányok mentén történhetnek intézkedések az intézményekben esetlegesen jelenlévő hiányosságok orvoslására. Az indikátorlista bázisként szolgálhat, mely által láthatóvá válik, mennyire valósítja meg az intézmény a PE alapú oktatást. Az indikátorlista vizsgálata a pozitív

pszichológia elemeinek oktatásban való megjelenését is mutatja (a PE elemek mentén) így az egyes elemek megjelenéséről is képet kaphat általa egy adott intézmény. Remekül hasznosítható gyakorlati segítséget nyújt az egyes indikátorokhoz a vizsgált kötetekben, szakszerűen elemezve azokat.

A kutatás *gyengesége*, hogy kizárólag a tantervi szabályozók vizsgálatára terjed ki. A szubjektumban történt változás kimutatása pszichológusi kompetenciákat igényel, ezért a kutatás célja nem is erre irányult.

Ugyanakkor a pozitív pszichológia hatása hosszú távon mérhető, a változás folyamata lassú, és összetett változók vizsgálatával lehetne mérhetővé tenni. A vizsgálatban a hagyományostól eltérő iskolakoncepciót képviselő intézmények tantervi szabályozóinak elemzése történt, nem kerültek górcső alá a tantárgyspecifikus törekvések pl. Fegyverneki Gergő, nem minősített programok pl. KIP., vagy az MQ programok sem. Ez esetleg további vizsgálatok tárgyát képezheti.

A kutatás *fenyegetettsége*, hogy a téma populáris, kiemelten szükséges hangsúlyozni, hogy nem a *szirupos happy* (Oláh, 2004) a fontos, hanem az egyéni jóllét mértékének növelése, amely a tanulás szolgálatába állítható. A vizsgált intézmények tekintetében csak rájuk vonatkoztatva lehet megállapításokat megfogalmazni, a minta keretei sajátosak.

A kutatás *lehetőségei*, hogy a változásra való igény már jelen van az oktatásban. A paradigmaváltás előszeleként értelmezve a kutatást, első összegzőként tekinthető a témában. A felsőoktatásban már elindult a pozitív pszichológia elemeinek beépítése a tantervi keretek közé integrálva. Selye Egyetemen már bevezetésre került a BÓ néhány eleme a tanítóképzés során a pedagógusjelöltek szociális kompetenciáinak fejlesztése érdekében. A Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Karon a 2018/2019. tanév I. félévében indították el *A léleknek idő kell* című szabadon választható tantárgy keretében a tanítójelöltek érzelmi intelligenciájának fejlesztésére és a Boldogságóra módszertanára fókuszáló tantárgyat. A kutatás megosztása további lehetőségeket kínálhatna minkét fél számára³.

I.4. Az elért eredmények hasznosítása

Kutatásban öt intézményben, elemzési egységenként (összesen 21 darab) történt feltáró elemzés. Az elemzésben a MAXQDA-ból kinyert adatok (kódok) tartalmi egységeit tartalmazó word dokumentum terjedelme 266 oldal, mely 5648 db kódolt egységet tartalmaz összesen, a 26 PE indikátor és 6 PE elem vonatkozásában. Ezek alapján megállapítható, hogy a létrehozott PE indikátorlista, amely közvetve a PE elemeinek előfordulását is jelzi, jól használható arra, hogy tantervi szabályozókban láthatóvá (mérhetővé tegye) a Positive Education (Seligman modellje alapján) előfordulását.

A kutatás alapján elmondható, hogy mind az öt intézményben megjelenik az összes PE elem: *pozitív kapcsolatok, pozitív teljesítmény, pozitív elkötelezettség, pozitív egészség, pozitív*

³ <https://boldogsagora.hu/hirek/egyetemi-tananyag-lett-a-boldogsagora/> (lt.20.01.12)

érzelmei, pozitív célok. A PE indikátorainak tekintetében megállapítható, hogy a *mindfulness*, *hála*, *megbocsátás*, *flow* találhatóak meg legkevésbé a vizsgálati egységekben.

A tartalmi szabályozókban (pedagógiai program) elvégzett vizsgálatok alapján elmondható, hogy a PE elemek mindegyike megjelent a vizsgálati egységekben. Leginkább jellemzően a pozitív teljesítmény és legkevésbé a pozitív egészség és a pozitív érzelmek jelenléte mutatható ki az elvégzett elemzések alapján. A PE indikátorok tekintetében jelentős elérések tapasztalhatóak a vizsgálati egységekben, és a vizsgált intézmények mentén is. Legkevésbé a hála, megbocsátás, mindfulness jelentek meg a meghatározott PE elemek közül.

A kutatás a PE elemek esetében az általános és középiskolai kerettanterv összehasonlítása alapján rávilágít, hogy a legégetőbbnek a pozitív érzelmek fejlesztése mutatkozik, hiszen ezáltal az érzelmi intelligencia, megbocsátás és hála stb. elemek pozitív hozadéka is várható. Az indikátoroknál fellelt 0-s értékek eredményezik a meglepően alacsony értéket, melyet célszerű lehet figyelemfelhívásként értelmezni. A kerettanterv alsós és felsős elemzéséből láthatóvá válik, hogy egyik tantervben sem jelentek meg az alábbi indikátorok: 2,6,8,10,17,18,22,23. A meg nem jelent indikátorelemek aránya 31%-a az összes indikátorelem számának, ami meglehetősen magas. Ezt a pedagógiai programok a vizsgált intézmények legtöbbjeinek esetében ellensúlyozták. Az indikátorok alakulását tekintve elmondható, hogy a megbocsátás, hála, flow, flourishing; optimizmus és reziliencia egyáltalán nem jelennek meg egyik tantervi szabályozó vizsgálatában sem. A Rogers intézmény büszkesége (kiváló teljesítmény a kompetenciaméréseken) talán kerettantervük minőségére is visszavezethető.

A Boldogságóra program kötetei és Az Éltrevaló 7 szokás program kötetei számos közös vonást tartalmaznak. Vannak személyek pl. Benedek Tibor, aki a Boldogságóra kötetben is megjelenik (Célok fejezetnél) illetve *A kiemelkedően eredményes fiatalok 7 szokása* című kötethez ő is írt ajánlást. Bagdy Emőke a BÓ fővédnöke, *A kiemelkedően eredményes fiatalok 7 szokása* című kötetnek pedig előszavát írta. Előfordulnak azonos történetekre és kapcsolódó anyagokra történő hivatkozások a kötetekben (pl. az idő szerepének tudatosítása esetében). Az egyes elméleteket feldolgozó feladatok között szintén gyakoriak az áthallások.

Összességében a Boldogságóra és az Éltrevaló 7 szokás programok koncepciója, közös gyökerei elvitathatatlanok. A PE alapja az univerzális karaktererőségek, amelyek Benjamin Franklin 13 pontjában is megtalálhatóak. Az interjúkról azok vizsgálata alapján elmondható, hogy kevésbé megbízható eszköz a mérés objektivitása tekintetében, mint a tartalomelemzés. Az írásbeli interjúban meghatározott 26 kérdés, alkalmas lehet arra, hogy annak megválaszolását követően bárki képet alkothasson magáról (intézményéről/programjáról) a tekintetben, hogy a PE elemei és indikátorai az általa folytatott oktatási-nevelési folyamatban, megjelenne-e, illetve ha megjelennek, milyen arányban. Ennek ismeretében további fejlesztési irányok kijelöléséhez is hozzájárulhatnak az interjúban feltett kérdések.

További kategorizálás mentén tanulmányozásra alkalmas lenne a PE elemek és a PE indikátorok jelenlétének vizsgálata, a létrehozott indikátorlista alapján. Szupra szinten az EU 2020 (*soft skills*), az UNESCO (inkluzív környezet) iránymutatása, vagy a legújabb tanulásfogások és tanulást könnyítő és az oktatási-nevelési folyamat eredményességét javító célzatú nemzetközi trendek vizsgálata (Positive Education különböző országokban). Makro szinten a NAT iránymutatásainak tanulmányozása, IPR rendszer KIP, Nemzetközi jó gyakorlatok tematizálása, egyes országoként végzett eredményességi mutatók

összehasonlítása. Mezo szinten a kerettantervek (minden engedélyezett alternatív kerettantervet használó intézmény) és a pedagógiai programok iránymutatásainak vizsgálata, összehasonlítása. Mikro szinten az OFI nem minősített jó gyakorlatok, sajátos, működő törekvések vizsgálata. Nano szinten az intézményekben megvalósuló tantárgyspecifikus törekvések (MQ program, Fegyverneki); valamint egyes tanulásmódszertani programok (Lantos) használatának vizsgálata, elemzése. A kutatás kiterjesztése a közoktatás egyéb intézményeire (felsőoktatás, középfokú oktatás különféle intézményei, kollégiumi nevelés, óvoda).

I.5. A tézisekhez felhasznált irodalom

Csíkszentmihályi Mihály (1998) *Az autotelikus személyiség* In: És addig éltek, amíg meg nem halta. Bp, 1998, Kulturtrade, 118-132. Ford. Boross Otília In: Pléh Csaba, Boros Otília (2004) Bevezetés a pszichológiába, Budapest, Osiris. 466-476.

Csíkszentmihályi Mihály (2010) *Az áramlat, Flow a tökéletes élmény pszichológiája.* Akadémiai kiadó, Budapest.

Csíkszentmihályi Mihály (2012): *A megszólított pszichológia.* In.: *A pozitív pszichológia világa.* (Szerk. Oláh Attila) Akadémiai kiadó, Budapest. 2012. p.47-57.

Csíkszentmihályi, M. (1990) *Flow The psychology of optimal experience.* New York: Harper, Row.

Csíkszentmihályi, M. (1997) *Finding flow The psychology of engagement with everyday life.* New York: Basic Books.

Héjj Andreas (2013): *Mikor figyel a diák? Egy kibernetikai modell és a valóság.* In: Andl Helga, Molnár-Kovács Zsófia (szerk.) *Iskola a társadalmi térben és időben 2011-2012.: I. kötet.* Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola. Pécs. [15. június 13]

Kozma Tamás (1984): *A nevelésszociológia alapjai.* <http://mek.oszk.hu/11200/11283/11283.pdf>. [14. július 2]

Kozma Tamás 2006 (szerk.): *Összehasonlító pedagógia,* Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest

M. Nádaszi Mária (1995) *Úton a pedagógiai többszólamúság felé* In: *Több út Alternativitás az iskolázás első éveiben 1995.* Tanítók kiskönyvtára. IFA-MKM-BTF 5-29

Norrish, M. J. (2015) *Positive Education – The Geelong Grammar School Journey/Series of positive psychology.* Oxford University Press.

Norrish, M. J., Williams, P., O'Connor, M., Robinson, J. (2013) *An applied framework for Positive Education.* International Journal of Wellbeing, 3(2), 147-161. doi:10.5502/ijw.v3i2.2 In.: <http://internationaljournalofwellbeing.org/index.php/ijow/article/view/250/358> [18.10.02.]

Oláh A. (2004): *Mi a pozitívuma a pozitív pszichológiának?* Iskolakultúra, 2004/11 http://epa.oszk.hu/00000/00011/00087/pdf/iskolakultura_EPA00011_2004_11_039-047.pdf [14. 03.02.]

Oláh A. (2005) *Érzelmek, megküzdés és optimális élmény. Belső világunk megismerésének módszerei.* Trefort Kiadó. Budapest.

Pajor Gabriella (2015) „*Gyorsabban, magasabbra, bátrabban*”- *De hogyan? Teljesítménymotiváció iskolai környezetben.* Iskolapszichológia Füzetek 34. sz. szerk.: N. Kollár Katalin. Budapest. ELTE Eötvös Kiadó. 2015.

Peterson C., Seligman Martin E. P., Park Nansook (2004) *Strengths of character and well-being.* In.: Journal of Social and Clinical Psychology, Vol. 23, No. 5. 603-619.

Seligman M.E.P. (2012): *Az optimista gyermek (Védd meg a depressziótól – legyen boldog élete)* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Seligman M.E.P.(2011): *Flourish – Éljen boldogan! A boldogság és a jól-lét radikálisan új értelmezése.* Akadémiai Kiadó, Budapest.

Seligman, M. E. P., Adler, A. (2018) *Positive Education.* In J. F. Helliwell, R. Layard, , J. Sachs (Eds.), *Global Happiness Policy Report: 2018.* (Pp.52 - 73). Global Happiness Council. https://www.researchgate.net/publication/323399593_Positive_Education [18.07.12.]

I.6. A doktori értekezéshez kapcsolódó saját publikációk

Tanulmányok

Megjelent tanulmányok:

Ladnai Attiláné (2020) Rogers jubileumi kötet – A Positive Education (PE) indikátorainak megjelenése a Rogers iskola kerettantervében <http://mek.oszk.hu/21100/21199/21199.pdf> (lt.20.11.20)

Ladnai Attiláné (2020) JVAV – A Positive Education működése Ausztráliában. <https://pozitivpedagogia.hu/pozitiv-pedagogia-es-nevelés-konferencia-premium/> (lt.20.11.28)

14. Nemzetközi Interdiszciplináris Tudományos Konferencia: A „positive egészség” indikátorai Magyarország közoktatásának egyes tantervi szabályozóiban In: <https://www.magister.uns.ac.rs/files/kiadvanyok/konf2020/ConfSubotica2020.pdf> (lt.20.11.12)

Ladnai Attiláné: A Positive education (PE) indikátorainak megjelenése a Boldogságóra probramban. – HuCER 2020 http://hera.org.hu/wp-content/uploads/2020/05/HuCER-2020_abstractkotet_honlapra2.pdf (lt.20.10.01)

Ladnai Attiláné (2020): Pozitív teljesítmény Rogers-módra. KATEDRA: A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK ÉS SZÜLŐK LAPJA (DUNAJSKA STREDA) 2020/4: pp. 1-5. In.: <http://katedra.sk/2020/04/03/pozitiv-teljesitmeny-rogers-modra/> (lt. 20.08.02.)

Ladnai Attiláné (2020): A positive education és az inkluzív környezet lehetséges összefüggései, In: Hideg, Gabriella; Simándi, Szilvia; Virág, Irén (szerk.) Prevenció, intervenció és kompenzáció, Debreceni Egyetemi Kiadó (2019). HERA évkönyvek, VII, pp. 67-77. In.: <https://dupress.unideb.hu/hu/termek/prevencio-intervencio-es-kompenzacio-ekonyv/> (lt.20.08.02.)

Ladnai Attiláné (2019): "POZITÍV TELJESÍTMÉNY" AZ ALTERNATÍV KERETTANTERVEK VONATKOZÁSÁBAN, In: J., Bukor; P., Tóth; M., Nagy; B., Pukánszki; A., Csehiová; A., Tóth-Bakos; K., Józsa; I., Szőköl (szerk.) 11th International Conference of J. Selye University. Pedagoogical Sections, Janos Selye University (2019) pp. 91-105.

Ladnai Attiláné (2019): A "pozitív pedagógia" lehetséges útjai, AUTONÓMIA ÉS FELELŐSSÉG: NEVELÉSTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 4: (1-4) pp. 25-48.

Ladnai Attiláné (2019): A positive education néhány magyarországi úttörője, In: Juhász, Erika; Endrődy, Orsolya (szerk.) OKTATÁS-GAZDASÁG-TÁRSADALOM, Debreceni Egyetem; Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete (HERA) (2019) pp. 559-575.

Ladnai Attiláné (2019): Let us dream of positive pedagogy!, HUNGARIAN EDUCATIONAL RESEARCH JOURNAL (HERJ) 9: (3) pp. 527-538. In.: <https://akjournals.com/view/journals/063/9/3/article-p527.xml> (lt. 20.08.03)

Ladnai Attiláné (2019): A “pozitív teljesítmény” lehetséges összetevői, KATEDRA: A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK ÉS SZÜLŐK LAPJA (DUNAJSKA STREDA) XXVII: (3) pp. 16-19.

Ladnai Attiláné (2018): A Positive Education (PE) modell néhány tanulsága a szociális munka világában. In.: Az iskolai szociális munka alapjai oktatási segédanyag iskolai szociális munkák, óvodai és iskolai szociális segítők, pedagógus és szociális képzésben résztvevők és dolgozó szakemberek számára. pp.47-62. Digitális tankönyv (lt.20.08.03.) http://szockepzes.hu/wp-content/uploads/2019/04/Iskolai-szoci%C3%A1lis-munka_BJ-et_al.pdf

Ladnai Attiláné (2018): Positive voices from Pécs, Practice and Theory in Systems of Education. (szerk.) Karlovitz János. <http://www.eduscience.hu/index46.html> (lt.20.08.03.)

Ladnai Attiláné, Sanda István Dániel (2017): Well-being in School: Studying, Teaching, Knowledge from a Different Approach, Practice and Theory in Pedagogy 2018, <https://m2.mtmt.hu/api/publication/30647240> (lt. 20.08.02.)

Ladnai Attiláné (2017): Tereld más mederbe a folyót! Avagy önértékelés a tanári praxisban, In: Károly, Krisztina; Homonnay, Zoltán (szerk.) A tanulás és a tanítás értékelése, ELTE Eötvös Kiadó (2017) pp. 145-155.

Ladnai Attiláné (2017): HA A VIRÁG NEM VIRÁGZIK, MIN VÁLTOZTASSUNK? – POZITÍV PSZICHOLOGIA AZ OKTATÁSBAN, In: Éva, Borsos; Zsolt, Námesztovszki; Ferenc, Németh (szerk.) A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar 2017-es tudományos konferenciáinak tanulmánygyűjteménye Tanulmánygyűjtemény [Zbornik radova] [Book of selected papers], Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (2017) pp. 282-291.

Ladnai Attiláné (2016): Érzelmek, motiváció és bölcsesség – avagy a pozitív oktatás 'sava és borsó' 1 rész, KATEDRA: A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK ÉS SZÜLŐK LAPJA (DUNAJSKA STREDA) XXIV/1: (XXIV/1) pp. 16-17.

Ladnai Attiláné (2016): A pedagógia napos oldala, KATEDRA: A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK ÉS SZÜLŐK LAPJA (DUNAJSKA STREDA) 23: (9) pp. 10-12.

Ladnai Attiláné (2016): Érzelmek, motiváció és bölcsesség 2. rész, KATEDRA: A SZLOVÁKIAI MAGYAR PEDAGÓGUSOK ÉS SZÜLŐK LAPJA (DUNAJSKA STREDA) 1: (XXIV/2) pp. 8-10.

Ladnai Attiláné (2016): Értékítéletek és normavilágok a középiskolások szemüvegén keresztül, In: Juhász, György; Orsovics, Ivette; Nagy, Melinda (szerk.) Korszerű szemlélet a tudományban és az oktatásban = Súčasné aspekty vedy a vzdělávaní, Selye János Egyetem (2016) pp. 1-455.

Ladnai Attiláné (2015): Pozitív pedagógia, In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) Tanulás és fejlődés, International Research Institute (2016) pp. 111-118.

Ladnai Attiláné (2015): Álmodjuk meg a pozitív pedagógiát!, In: Koncz, István; Szova, Ilona (szerk.) PEME XI. PhD Konferencia Előadásai [elektronikus dokumentum], Professzorok az Európai Magyarországiért Egyesület (2015) pp. 150-157.

Előadások

2020

ONK 2020 Debrecen Ladnai Attiláné: A positive education Kétújfaluban

14. Nemzetközi Interdiszciplináris Tudományos Konferencia: A „positive egészség” indikátorai Magyarország közoktatásának egyes tantervi szabályozóiban

13. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia SZIE Kaposvári Campus: Ladnai Attiláné: Az iskolai tanulás affektív tényezőinek vizsgálata a Positive Education indikátorai segítségével

HuCER Távkonferencia – elfogadott előadás, COVID miatt poszter formában került bemutatásra / Ladnai Attiláné A Positive Education (PE) indikátorainak megjelenése a Boldogságóra programban.

2019

HuCER (Eger) / Ladnai, Attiláné: A positive education és az inkluzív környezet lehetséges összefüggései.

XIX. Országos Neveléstudományi Konferencia (Pécs) / Ladnai, Attiláné: A positive education manifesztálódása Kétújfaluban.

Horizontok és Dialógusok V. Konferencia (Pécs) / Ladnai Attiláné: A „pozitív pedagógia” lehetséges útjai

11th International Conference of J. Selye University (Komárno) / Ladnai, Attiláné: "Pozitív teljesítmény" az alternatív kerettantervek vonatkozásában.

Kutatók Éjszakája az Óbudai Egyetemen 2019 (Budapest) / Ladnai Attiláné: A pozitív megközelítésmódok játékos hatásai a mindennapokban.

2018

HuCER (Székesfehérvár) / Ladnai, Attiláné: A Positive Education úttörői Magyarországon.

XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia (Budapest) / Ladnai, Attiláné: A szavak forradalma, az oktatás forradalma? - avagy a Positive Education, hazai és nemzetközi kitekintésben.

Horizontok és Dialógusok IV. Konferencia (Pécs) / Ladnai Attiláné: A virágnak (meg)tiltani nem lehet... (?) taníthatósági-tanulhatósági aspektusok a pozitív pedagógia útján járva

6 th IRI International Educational Conference (Sturovo) / Ladnai, Attiláné: Positive voices from Pécs

„FIATALOK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN A 21. SZÁZADBAN” (Pécs) / Ladnai Attiláné: Kutatói dilemmák a pozitív pedagógia kapcsán.

Magyar Relaxációs és Szimbólumterápiás Egyesület VIII. Országjáró Konferenciája (Pécs) / Ladnai Attiláné: A relaxáció és a pozitív megközelítési módok szerepe a hatékony és sikeres oktatási-nevelési folyamatban.

European Conference on Positive Psychology (Budapest) / Ladnai, Attiláné: Flourish in Classroom, How Stand the Positive Pedagogie in Hungary.

2017

HuCER (Budapest) / Ladnai, Attiláné: Pedagógiai alternatívák a hatékony oktatás szolgálatában, MINDENKI segítségével.

XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia, (Nyíregyháza) /Ladnai, Attiláné: „Világ világa, virágnak virága ...” avagy a virágzás / pozitív pedagógia ausztrál modellje.

Horizontok és Dialógusok III. Konferencia (Pécs) / Ladnai, Attiláné: A középiskolások iskolai élményei a Mindenki kapcsán.

XI. Nemzetközi Tudományos Konferencia (Szabadka) / Ladnai, Attiláné: Ha a virág nem virágzik, min változtassunk? – pozitív pszichológia az oktatásban.

Practice and Theory in Pedagogy (Budapest) / Ladnai, Attiláné; Sanda, István Dániel: Well-being in School: Studying, Teaching, Knowledge from a Different Approach

Diszciplínák tanítása – a tanítás diszciplínái 4. A tanulás és a tanítás értékelése, konferencia az ELTE szervezésében (Budapest)/ Ladnai, Attiláné: Tereld más mederbe a folyót! Avagy önértékelés a tanári praxisban.

2016

HuCER (Kaposvár) / Ladnai Attiláné Embert barátjáról, oktatási rendszert reformtörekvéseiről?

XVI. Országos Neveléstudományi Konferencia (Szeged) / Ladnai, Attiláné: Tanul(j)HASS: avagy Motiváció és teljesítménycélok a pozitív pedagógia szemüvegével.

Horizontok és Dialógusok II. Konferencia (Pécs) / Ladnai, Attiláné; Kramarics, Rita: A pedagógusok, mint az oktatáspolitikai aktorai.

IV. Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencia (Párkány) / Ladnai, Attiláné: Pozitív pedagógia: A pozitív (avagy fehér) pedagógia aspektusai a mindennapi oktatási-nevelési folyamatban.

Tudós Tanárok Tanár Tudósok Konferencia az ELTE szervezésében (Budapest) / Ladnai, Attiláné: Tereld más mederbe a folyót!: avagy önértékelés a tanári praxisban.

SJE Nemzetközi Tudományos Konferencia (Komárno) / Ladnai, Attiláné: Értékítéletek és normavilágok a középiskolások szemüvegén keresztül

XXI. Bolyai Konferencia az ELTE szervezésében (Budapest) / Ladnai Attiláné: A pozitív pedagógia. Utópia vagy valóság?

2015

PEME XI. PhD Konferencia. (Budapest) / Ladnai, Attiláné: Álmodjuk meg a pozitív pedagógiát!